

SIROMAŠTVO DJECE U SUVREMENOM DRUŠTVU

Punda, Kristina

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:657204>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU

FILOZOFSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

**SIROMAŠTVO DJECE U SUVREMENOM
DRUŠTVU**

KRISTINA PUNDA

Split, 2024.

Odsjek za rani i predškolski odgoj i obrazovanje
Rani i predškolski odgoj i obrazovanje
Sociologija djetinjstva

SIROMAŠTVO DJECE U SUVREMENOM DRUŠTVU

Student:
Kristina Punda

Mentor:
prof. dr. sc., Sanja Stanić

Split, rujan, 2024.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Siromaštvo	2
2.1. Tko su siromašni?	2
2.2. Teorije siromaštva.....	3
2.3. Vrste siromaštva.....	5
2.3.1. Apsolutno siromaštvo	5
2.3.2. Relativno siromaštvo	6
2.3.3. Subjektivno siromaštvo	6
2.3.4. „Novo siromaštvo“	6
2.4. Mjerenje siromaštva.....	8
2.5. Socijalna isključenost.....	9
3. Siromaštvo kod djece	11
3.1. Dječje siromaštvo – globalni trendovi	11
3.1.1. Siromaštvo djece u slabije razvijenim dijelovima svijeta	12
3.1.2. Siromašna djeca u bogatim i razvijenim dijelovima svijeta.....	14
3.2. Siromaštvo kod djece u Europi	16
3.3. Siromaštvo kod djece u Hrvatskoj	16
4. Statistički podaci siromaštva djece u Hrvatskoj	19
5. Zaključak.....	28
6. Literatura.....	30
Sažetak	34
Abstract.....	35
Prilozi.....	36

1. Uvod

Kroz ovaj diplomski rad prikazano je siromaštvo djece u modernom i suvremenom društvu. Siromaštvo predstavlja globalni problem današnjice te ga je moguće definirati na više načina jer kao pojam obuhvaća široki spektar stanja. Osim odraslih osoba, siromaštvom su pogođena i djeca kao najmlađi članovi ljudskog društva. Ovaj široko rasprostranjeni fenomen prisutan je u društvu od prošlosti i u današnje vrijeme. Pojedini dijelovi svijeta su manje pogođeni siromaštvom dok se na drugim prostorima isti problem intenzivirao do te mjere da su različite svjetske organizacije intervenirale te omogućile podršku. Siromaštvo je prisutno i u najrazvijenijim dijelovima svijeta, stoga je nezaobilazno dotaknuti se siromaštva u najrazvijenijim i najbogatijim državama. Neizostavno je osvrnuti se i na siromaštva u Hrvatskoj koja unatoč svom povoljnom geografskom položaju ima značajnu stopu rizika od siromaštva. Govoreći o problemu siromaštva nemoguće je ne spomenuti koncepte društvene isključenosti i rizika od siromaštva koji su usko povezani, ali i međusobno isprepleteni.

Struktura ovog rada sastoji se od tri dijela u kojem prvi dio donosi uvid i objašnjenje o tome tko su siromašni, donosi uvide o teorijama kojima se pokušava definirati siromaštvo kao i o vrstama siromaštva. Nadalje, u istom se poglavlju daje uvid u mjerenje siromaštva kao i o konceptima koji su usko povezanim i neodvojivi od pojma siromaštva. U drugom poglavlju detaljno se govori o siromaštvu djece u svijetu te se donosi pregled siromaštva djece slabije razvijenih područja kao i razvijenih zemljama poput Švicarske, Sjedinjenih Američkih Država i Velike Britanije. Navode se primjeri i područja koja su slabije razvijena poput Zemalja trećeg svijeta. U ovom je poglavlju prikazano siromaštvo kod djece u Europi, te siromaštvo djece u Hrvatskoj od strane United Nations International Children's Emergency Fund-a (UNICEF-a). U trećem poglavlju ovog rada obrađeni su statistički podaci o siromaštvu djece i obitelji u Hrvatskoj uz korištenje podataka Državnog zavoda za statistiku (DZS) te je stavljen naglasak na razdoblje posljednjih nekoliko godina, točnije razdoblje od 2020. do 2023. godine.

2. Siromaštvo

Govoreći o siromaštvu govori se o pojavi koja u određenim društvenim situacijama postaje društveni problem. Pritom se misli na različita nepoželjna društvena stanja, socijalne i ekonomske probleme, nedostatak resursa, nezaposlenost, socijalnu isključenost i slično. Siromaštvo je prvenstveno višedimenzionalna i društvena pojava, a ne prirodno stanje. Višedimenzionalna priroda proizlazi iz dugotrajnog i stalnog nedostatka mogućnosti, vještina i izbora potrebnih za osiguranje primjerenog životnog standarda i postizanje različitih (građanskih, ekonomskih, političkih, kulturnih i društvenih) prava i ciljeva (Bejaković, 2005). Siromaštvo je moguće razumjeti kao nedostatak sredstava i nemogućnost osiguravanja uvjeta za dostojanstven i neovisan život. Siromašni pojedinci doživljavaju iste uzroke i posljedice ovog problema bez obzira na dob, spol ili etničku pripadnost. Nedostatak zdravstvene skrbi, neuključenost ili odustajanje od obrazovanja posebno su opasni za djecu, koja često u odrasloj dobi upadaju u zamku siromaštva (Šućur, Kletečki Radović, Družić Ljubotina i Babić 2015; prema Bejaković, 2015). U procesu definiranja siromaštva od iznimne je važnosti uvažiti utjecaj društvenih vrijednosti, jer one oblikuju kriterije za mjerenje siromaštva, uključujući i uspostavljanje granice siromaštva (Šućur, 2006).

2.1. Tko su siromašni?

Kroz povijest su pojava, učestalost i karakteristike siromaštva bili oblikovani mnoštvom čimbenika, uključujući promjene u proizvodnji, društvenim strukturama i obiteljskoj dinamici. U prošlosti se smatralo da je siromaštvo rezultat individualnih neadekvatnosti ili osobnih nedostataka, te su i naponi za rješavanje tog problema bili ukorijenjeni u tom uvjerenju. Na siromašne se gledalo kao na nesposobne pojedince kojima nedostaju vještine, motivacija ili sposobnosti, te tako nisu mogli uspjeti u društvu. Društveni status smatrao se odrazom nečijeg talenta ili truda, pri čemu su uspjeh zasluživali oni koji su ga postigli, dok su manje sposobni pojedinci bili predodređeni na neuspjeh (Giddens, 2007). Ljudi koji su nezaposleni ili rade povremeno, stariji, umirovljenici, bolesni, invalidi, djeca, žene, članovi velikih obitelji, pripadnici etničkih manjina, deprivilegirani u nekim aspektima života i ljudi iz sličnih kategorija vjerojatnije žive u siromaštvu od onih koji ne pripadaju ni jednoj od navedenih skupina, navodi Giddens.

Ljudi su siromašni kada nemaju dovoljno sredstava za zadovoljenje svojih materijalnih potreba i kada ih okolnosti sprječavaju da aktivno sudjeluju u aktivnostima koje se u društvu smatraju standardnima (Škotska jedinica za informacije o siromaštvu; prema Bejaković, 2005). Siromaštvo se očituje na različite načine kao što su: glad i pothranjenost, loše zdravlje, nedostupnost odgoja i obrazovanja kao i drugih osnovnih usluga, neadekvatni uvjeti stanovanja, opasna okolina, povećana smrtnost, nedostatak prihoda i sredstava potrebnih za preživljavanje. Svjetska banka (World Bank) smatra osobu siromašnom ako njezin prihod nije dovoljan za podmirenje osnovnih potreba. Razina istih mijenja se kroz vrijeme i u različitim društvima, ovisno o društvenim vrijednostima i stupnju razvoja (World Bank, 2000; prema Bejaković, 2005).

2.2. Teorije siromaštva

Brojne su teorije kojima se pokušava definirati siromaštvo, a neke od njih su: teorija nejednakosti, teorija raspodjele dohotka, teorija stratifikacije, klasna teorija, neomarksistička teorija, teorija marginalizacije, teorija relativne deprivacije, teorija devijacije, teorija uspjeha, teorija društvenih promjena, teorija razvoja, teorija modernizacije, teorija ekonomskog rasta, teorija kulture siromaštva i teorija suočavanja (Oyen, 1992; prema Družić Ljubotina i Kletečki Radović, 2011). Teorija o deprivacijskom krugu, teorija kulture siromaštva i teorija situacijske prisile su stekle značajno priznanje i široku upotrebu u sociološkim razmatranjima (Družić Ljubotina i Kletečki Radović, 2011).

Giddens (2007) navodi dva temeljna pristupa kojima nastoji objasniti siromaštvo. Prvi je pristup koji govori o kulturi siromaštva, dok drugi tumači siromaštvo kulturom ovisnosti. Teorija kulture ili subkulture siromaštva jedna je od temeljnih socioloških teorija o siromaštvu koju je u razvio Oscar Lewis tijekom 1950-ih. Prema ovoj teoriji siromaštvo prvenstveno proizlazi iz neprihvatljivog ponašanja, devijantnog morala i vrijednosti koje izdvajaju pojedince od uobičajenog kulturnog i društvenog okruženja (Lewis, 1966; Murray, 1984; prema Giddens, 2007). "Nepoželjna" ponašanja i devijantni moral prenose se generacijama, odnosno kultura siromaštva stječe se i uči tijekom samog procesa socijalizacije (Lewis, 1968; prema Družić Ljubotina i Kletečki Radović, 2011). Charles Murray, američki sociolog, istraživao je koncept kulture siromaštva, te je identificirao skupinu pojedinaca koji su siromašni bez svoje krivnje, kao što su udovice, siročad i invalidi te ih kategorizirao kao dio kulture ovisnosti. Koristeći ovaj izraz opisivao je one koji se oslanjaju na državnu socijalnu

pomoć umjesto da se usmjere prema budućnosti i rade na poboljšanju svog života. Govoreći s gledišta pristupa kulture siromaštva, nemogućnost siromašnih pojedinaca da napreduju u društvu pripisuje se njihovim neadekvatnim kvalifikacijama, nedostatku motivacije ili moralnoj slabosti. Stoga će se umjesto preuzimanja inicijative neki pojedinci oslanjati na vanjsku pomoć, poput programa socijalne skrbi (Charles Murray, 1984; prema Giddens, 2007).

Pristupom o kulturi ovisnosti tvrdi se da je siromaštvo posljedica društvenih procesa koji nepravedno raspoređuju resurse i stvaraju izazovne okolnosti. Siromaštvo nije samo rezultat osobnih nemogućnosti, već je odraz širih strukturnih nejednakosti. Mnogi pojedinci koji dožive siromaštvo ga na kraju prevladaju, iako je to samo privremeno. Često se ovi pristupi opisuju kao teorije tvrdeći da je u prvom kriva žrtva, a u drugom da je kriv sustav (Giddens, 2007).

Teorija situacijske prisile nudi nešto drukčije objašnjenje za ponašanje pojedinaca koji žive u siromaštvu. Prema ovoj teoriji, postupci pojedinca su odgovor na vanjske okolnosti ili ono što se naziva "situacijska prisila". Umjesto da budu pod utjecajem određene kulture, pojedinci se u siromaštvu ponašaju na određeni način zbog nepovoljnih čimbenika kao što su nezaposlenost, bolest i niski prihodi. Elliot Liebow, istaknuti zagovornik ove teorije, tvrdi da bi ljudi lako promijenili svoje ponašanje, jer je ono samo rezultat vanjskih pritisaka, kada bi se situacijska prisila eliminirala (Družić Ljubotina i Kletečki Radović, 2011). Određena ponašanja mogu biti pod utjecajem okolnosti, ali postoje i duboko ukorijenjeni obrasci ponašanja koji se prenose kroz generacije, a o kojima govori teorija deprivacijskog kruga (Družić Ljubotina i Kletečki Radović). Koncept deprivacijskog kruga ukorijenjen je u uvjerenju da se siromaštvo samo održava i prenosi svoje posljedice kroz generacije (Dewlidge, 2003; prema Družić Ljubotina i Kletečki Radović, 2011). Ova dobro poznata sociološka teorija također je poznata kao teorija o krugu uskraćenosti i teorija "začaranog kruga" (Haralambos, 1989; prema Dragičević i Družić Ljubotina, 2022). Ključni aspekt siromaštva je stigma koja je vezana za pojedince koji žive u siromaštvu, što stvara "začarani krug" u kojem negativni stavovi društva ograničavaju njihove mogućnosti (Waxman, 1983; prema Družić Ljubotina i Kletečki Radović, 2011). Nasljedna priroda siromaštva dovodi do gomilanja nepovoljnih životnih okolnosti što otežava izlazak iz tog kruga.

Teorija društvene nejednakosti (stratifikacije) i teorija klasa dva su ključna objašnjenja za porijeklo siromaštva. Društvena nejednakost prvenstveno je određena socioekonomskim položajem ili društvenom klasom pojedine osobe (Družić Ljubotina i Kletečki Radović, 2011) što ima značajne implikacije na različite aspekte života, uključujući mogućnosti i realizaciju individualnih potencijala (Haralambos i Heald, 1989; prema Dragičević i Družić Ljubotina, 2022). Karl Marx, poznati filozof iz 19. stoljeća, razvio je ovu teoriju kojom je siromaštvo izravna posljedica društvene stratifikacije. Društvo je podijeljeno na dvije međusobno povezane i sukobljene klase – vladajuću klasu i podređenu klasu što čini temelj njegove teorije klasa i teorije sukoba. Stratifikacija se, u svojoj biti, oslanja na ideju da određene skupine posjeduju (urođenu) prednost nad drugima koja može biti formalno ugrađena u zakone ili duboko ukorijenjena u društvu. Na primjer, stanovnici bogatih urbanih područja imaju sredstva da svojoj djeci osiguraju vrhunsko obrazovanje, za razliku od njihovih kolega u ruralnim dijelovima kojima nedostaju takva sredstva (Haralambos i Heald; prema Dragičević i Družić Ljubotina, 2022).

2.3. Vrste siromaštva

Giddens (2007) navodi dva različita pristupa prilikom definiranja vrsta siromaštva, a to su: koncept apsolutnog i relativnog siromaštva.

2.3.1. Apsolutno siromaštvo

Označava važnost ostvarivanja osnovnih uvjeta čije zadovoljavanje omogućava održavanje fizički zdrave egzistencije pojedinca. Štoviše, označava stanje uskraćenosti i nemogućnosti zadovoljavanja osnovnih potreba za hranom, pitkom vodom, zdravljem, higijenskim uvjetima i stanovanjem (UNICEF, 2006; prema Dragičević i Družić Ljubotina, 2022). Odnosi se na udio stanovništva koji živi ispod određene granice raspoloživog dohotka, te odgovara apsolutnom minimalnom životnom standardu što predstavlja poseban dio linije siromaštva, odnosno granice siromaštva (Bejaković, 2005). Prilikom utvrđivanja minimalnog standarda utvrđuju se kriteriji neophodni za fizičku egzistenciju pojedinca, te se određuju cijene svih potrepština potrebnih za zadovoljenje potreba. Pojedinci ili obitelji kojima prihodi u određenom razdoblju ne omogućuju zadovoljenje osnovnih potreba klasificirani su kao apsolutno siromašni (Malenica, 2011). Iako je materijalna oskudica temeljna karakteristika siromaštva, ona je povezana s nizom osnovnih ljudskih potreba koje nisu zadovoljene u biološkom, psihološkom i socijalnom smislu (Družić Ljubotina i Ljubotina, 2014). Nedostatak

ovog gledišta jest što se siromaštvo temelji na fiziološkom preživljavanju i minimalnim potrebama koje su jednake za sve (Townsend, 1979; prema Dragičević i Družić Ljubotina, 2022).

2.3.2. Relativno siromaštvo

Označava nemogućnost postizanja približnog prosječnog životnog standarda većine stanovništva. Relativna granica siromaštva definira siromaštvo u odnosu na opći životni standard koji prevladava u određenom društvu jer se bez obzira na osobne potrebe, osoba smatra siromašnom ako je njezina razina značajno ispod razine ostalih ljudi (Bejaković, 2005). Opseg ovog siromaštva mjeri se u odnosu na životni standard koji može značajno varirati kada se uspoređuju visoko razvijene nacije i one s iznimno niskim dohotkom po glavi stanovnika. Relativna granica siromaštva je promjenjiva tijekom vremena jer je pod utjecajem sve boljeg životnog standarda stanovništva (Malenica, 2011). Zagovornici relativnog siromaštva vjeruju da je siromaštvo subjektivno i da se ne može mjeriti na temelju univerzalnog standarda uskraćenosti. Ljudske potrebe se razlikuju među društvima što znači da isti resursi mogu označavati u jednom društvu luksuz dok u drugom označavaju osnovne potrebe za život (Giddens, 2007). Nedostatak ove definicije je što se uglavnom fokusira na nejednakosti i udaljava se od stvarnog života siromašnih.

2.3.3. Subjektivno siromaštvo

Za razliku od objektivnih kriterija koji definiraju broj pojedinaca koji žive u siromaštvu, subjektivno siromaštvo fokusira se na subjektivnu procjenu koju daje pojedinac ili obitelj u vezi s percepcijom svog društvenog položaja (Malenica, 2011). Ovaj se koncept temelji na samoprocjeni vlastite razine blagostanja i individualnim željama te prošlim iskustvima. Sociolog Hallerod daje kritiku ovom pristupu navodeći da je siromaštvo određeno nečijim načinom života, a ne njihovom percepcijom o tome (Hallerod, 1995; prema Malenica, 2011). Imajući u vidu da je ova vrsta siromaštva subjektivnog karaktera postoji mogućnost da se određeni pojedinci identificiraju kao siromašni dok se drugi pojedinci, poput umirovljenika, ne doživljavaju siromašnima unatoč tome što objektivno spadaju u skupinu siromašnih (Malenica).

2.3.4. „Novo siromaštvo“

Krajem 1970-ih, kada je došlo do promjene u suvremenim industrijaliziranim društvima, različiti negativni trendovi na tržištu rada doveli su do porasta ekonomsku

nejednakost i siromaštva. Sve to dovelo je do koncepta "novog siromaštva" koje se javlja sredinom 1980-ih. U početku se tim terminom isticao problem širenja siromaštva među skupinama koje su prethodno bile manje ugrožene, ali vremenom se taj termin počeo odnositi na povećanje broja siromašnih pojedinaca u zapadnim društvima ili na širenje siromaštva kao fenomena (Šućur, 2014).

Siromaštvo se manifestira u dva različita oblika: "siromaštvo slučaja" i "otočno siromaštvo" (Galbraith, 1973, str.581, prema Šućur, 2014). Siromaštvo slučaja definira kao „ono siromaštvo koje je rezultat individualnih karakteristika samih siromašnih ljudi (ovisnosti, invaliditet, loše zdravlje, niska razina obrazovanja, nesposobnost prilagodbe disciplini industrijskog života)" (Galbraith, 1973, str.581, prema Šućur, 2014). Isti autor definira "otočno siromaštvo" navodeći sljedeće: „Insularno siromaštvo tiče se siromaštva zajednica u kojima su svi ili gotovo svi siromašni i ne može se objasniti individualnim nedostacima. Na siromaštvo pojedinaca koji žive u »otocima siromaštva« utječu čimbenici koji su zajednički njihovoj okolini" (Galbraith, 1973, str.581, prema Šućur, 2014).

U Hrvatskoj je moguće govoriti o nekoliko oblika novog siromaštva. Šućur (2014) navodi četiri vrste novog siromaštva koje su prikazane u daljnjem tekstu. Prvo novo siromaštvo karakterizira stanje financijske nesigurnost i stanje duga. Pojedinci se suočavaju sa značajnim ekonomskim izazovima kao što su dugoročni krediti za stjecanje imovine poput stanova, automobila i slično. Uspostavljanjem kredita, težnjom za postizanjem istih materijalnih standarda kao građani zapadnih zemalja i značajnim promjenama u gospodarstvu došlo je do brzog pada ukupnog životnog standarda.

Porast nezaposlenosti doveo je do pojave još jednog oblika siromaštva. Sve više su ranjivi mladi pojedinci koji dolaskom na tržište rada kroz dulji period čekaju na zaposlenje, pojedinci koji su u nedostatku naknade za nezaposlene te u riziku od gubitka posla ili nesigurnosti posla. Karakteristika ove vrste siromaštva je što dolazi do porasta pojedinaca koji su ostali bez posla te se oslanjaju na skromne naknade za nezaposlene ili podršku sustava socijalne skrbi.

Treće novo siromaštvo karakteriziraju štetne posljedice nezaposlenosti. Rizik od gubitka posla ili smanjenja plaća, zajedno s rastućim troškovima obrazovanja, pridonosi porastu siromaštva. U Hrvatskoj je prisutan sve veći broj jednoroditeljskih obitelji što dovodi do veće vjerojatnosti da će takve obitelji doživjeti siromaštvo.

Porast pojedinaca koji žive u apsolutnom ili teškom siromaštvu označava četvrto novo siromaštvo. Uključuje beskućnike, pojedince koji ovise o pučkim kuhinjama ili imaju prihode znatno ispod granice siromaštva, kao i primatelje socijalne pomoći.

2.4. Mjerenje siromaštva

Prilikom definiranja apsolutnog i relativnog siromaštva prisutne su brojne poteškoće. Apsolutno siromaštvo se mjeri određujući granicu siromaštva zasnovanoj na cijeni osnovnih dobara neophodnih za preživljavanje. Smatra se da pojedinci ili obitelji s prihodom ispod ove granice žive u siromaštvu. Međutim, primjena jedinstvenog kriterija siromaštva može biti problematična jer takva definicija zanemaruje različite potrebe ljudi. Standard siromaštva može ukazivati na pogrešnu procjenu granice siromaštva smatrajući da su pojedinci iznad granice, odnosno procjenjujući da pojedinci žive iznad granice siromaštva, iako nemaju dovoljno prihoda za zadovoljenje osnovnih potreba (Giddens, 2007).

Određivanje siromaštva u brojnim društvima utvrđuje se putem službenog praga koji označava pojedince koji žive u siromaštvu i naziva se objektivna procjena. Suprotno tome, subjektivna procjena siromaštva ovisi o vlastitoj percepciji pojedinca o tome što predstavlja zadovoljavajući životni standard (Giddens, 2007). Mjerenje siromaštva višestruk je zadatak koji obično uključuje spoj objektivnih i subjektivnih čimbenika. Ovaj pristup omogućuje pojedincima da procijene vlastitu situaciju i razmjere svog siromaštva. Nadalje, siromaštvo se može procijeniti neizravno ili izravno. Neizravno mjerenje razmatra različite vrste resursa, dok je izravno mjerenje usmjereno na životne uvjete ljudi. Iako utvrđivanje granice siromaštva uključuje određeni stupanj subjektivnosti te postoji više pristupa za to, ono pruža ključnu osnovu za rješavanje problema siromaštva i osmišljavanje učinkovitih strategija za njegovo smanjenje (Bejaković 2001).

Sociolozi su upotrijebili derivacijski indeks kako bi procijenili dostupnost osnovnih stvari potrebnih za odgoj djece. Njihovi nalazi otkrivaju da se brojna kućanstva bore da zadovolje osnovne potrebe djece, uključujući svakodnevni pristup svježem voću, odgovarajućoj odjeći i mogućnosti sudjelovanja u hobijima ili izvanškolskim aktivnostima (Middleton, Ashworth i Braithwaite, 1997; prema Giddens, 2007). Prevalencija pothranjenosti, loše zdravlje, ograničene mogućnosti obrazovanja, neadekvatan pristup javnim uslugama i nestandardni stambeni uvjeti dodatno naglašavaju sveprisutnu prirodu siromaštva u obiteljima

s niskim primanjima. Navedeno služi kao dokaz da je siromaštvo čvrsto ukorijenjeno u britanskom društvu kada se uzme u obzir njegov relativni opseg (Giddens).

2.5. Socijalna isključenost

Koncept socijalne isključenosti nastao je u Francuskoj, a 1998. godine je donesen zakon protiv isključenosti. L'Observatoire Nationale de la Pauvreté et de l'Exclusion (L'ONPES), francusko službeno tijelo, društvenu isključenost označava kidanjem društvenih veza i može se kategorizirati u tri glavne dimenzije: ekonomsku, nepriznavanje društvenih, građanskih i političkih prava i prekide u društvenim odnosima (L'ONPES; prema Šućur, 2004).

Društvena isključenosti može se definirati kao nemogućnost određenih pojedinaca u društvu da sudjeluju u normalnim građanskim aktivnostima unatoč njihovoj želji da to čine. Pridaje se važnost ideji "normalnih" aktivnosti i nastoji se napraviti razlika između prisilnog isključivanja, dobrovoljnog povlačenja ili samoisključivanja (Burchardt, Le Grand i Piachaud, 1999; prema Šućur, 2004). Često se pojedinci nađu isključeni zbog okolnosti izvan njihove kontrole. Međutim, socijalna isključenost također može biti odluka pojedinaca koji su se izolirali od društva (Giddens, 2007). Razumijevanje uzroka socijalne isključenosti jako je složeno jer ne postoji jedinstven razlog za pojavu iste te se ona temelji na ograničenim iskustvima određene skupine pojedinaca (Šućur, 2006).

Tri oblika društvene isključenosti u Velikoj Britaniji i drugim industrijaliziranim društvima koje navodi Giddens (2007) su: stanovanje i gradske četvrti, mladi ljudi i seoska područja. Za prvi oblik navodi da se priroda isključenosti jasno vidi na području stanovanja jer ista može preuzeti prostornu dimenziju pa se četvrti mogu razlikovati po sigurnosti, uslugama i standardu. Drugi oblik govori o mladim pojedincima koji su često isključeni iz društva i teško se integriraju u isto. Promjene na tržištu rada, u sustavu socijalne pomoći, načinu zapošljavanja i beskućništvo samo su dio zbog kojih je došlo do velikog problema kod mladih kao što je isključenost. Posljednji oblik društvene isključenosti su seoska područja, ograničen pristup uslužnih djelatnosti stanovnicima takvih područja kao i teža integracija u društvu. Navodi se i najekstremniji oblik socijalne isključenosti, a to je beskućništvo kao oblik življenja ljudi koji nemaju trajno prebivalište.

Razvoj ovog koncepta usko je povezan s pojmom siromaštva i od početaka se je nastojala napraviti razlika između ta dva pojma. Isključenost je zamjena za izraz siromaštva te

su u kasnom 20. i ranom 21. stoljeću mnogi političari i vlade izbjegavali korištenje toga izraza jer je označavao neuspjeh njihove vlade (Abrahamson, 1995: prema Šućur, 2004). Pojedini sociolozi vide isključenost kao ekstremni oblik siromaštva, dok drugi definiraju siromaštvo kao vrstu isključenosti (Šućur, 2006). Dok jedni ova dva pojma smatraju sinonimima, drugi smatraju isključenost podskupom siromaštva, a neki definiraju siromaštvo kao oblik isključenosti. Međutim, može se tvrditi da većina sociologa ne izjednačava siromaštvo i isključenost, već umjesto toga promatra siromaštvo kao jednu od manifestacija socijalne isključenosti. Konkretno se socijalna isključenost odnosi na nemogućnost potpunog sudjelovanja u društvu čime se razlikuje od siromaštva, te jedan ne mora nužno voditi drugome. Iako se siromaštvo često definira u smislu materijalne uskraćenosti ili "nedostatka sredstava" te označava jednodimenzionalni koncept, isključenost obuhvaća širi raspon dimenzija i višedimenzionalnost (Šućur, 2004). Isključenost ne obuhvaća samo nedostatak financijskih sredstava nego i uskraćenost u raznim drugim područjima života, kao što su zapošljavanje, obrazovanje, stanovanje, društvene veze i sudjelovanje u političkom odlučivanju. Isključenost u jednom području može dovesti do isključenosti u drugim područjima, stvarajući začarani krug nesigurnosti (Šućur, 2006).

Zbog težeg razlikovanja socijalne isključenosti od drugih povezanih koncepata kao što su marginalnost ili deprivacija, mnogi se istraživači okreću konceptu višedimenzionalne deprivacije kao alternativni razumijevanju socijalne isključenosti. Pojedinci koji doživljavaju višestruke oblike uskraćenosti često se smatraju izloženima povećanom riziku od socijalne isključenosti (Šućur, 2006). Isključenost je, po svojoj prirodi, koncept koji se može razumjeti samo u usporedbi sa širim društvom. To znači da se prava, okolnosti i situacije pojedinaca ili skupina ispituju u odnosu na ostatak stanovništva. Pojam socijalne isključenosti, kako ističe Šućur ima veću težinu od pojma siromaštva i obuhvaća različite dimenzije društvene nejednakosti uključujući višedimenzionalnost, društvenu participaciju i nematerijalne aspekte životnog standarda.

3. Siromaštvo kod djece

Osim što zahvaća odrasle, siromaštvo pogađa i najranjiviju skupinu, a to su djeca. Ono ima teške posljedice na djecu te uključuje nedostatak osnovnih potreba poput hrane, vode, skloništa, zdravstvene njege i obrazovanja (UNICEF). Djeca koja odrastaju u siromaštvu imaju dvostruko veću vjerojatnost da će umrijeti prije nego što postanu odrasli u usporedbi sa svojim vršnjacima iz bogatijih obitelji. Osim toga, mnoga djeca u siromaštvu ne razvijaju vještine potrebne za budući rad, što utječe na njihovu sposobnost da izađu iz ciklusa siromaštva u odrasloj dobi. Više od milijardu djece globalno se smatra "multidimenzionalno" siromašnom što znači da im nedostaju osnovne potrebe (UNICEF). Siromaštvo u djetinjstvu ima dalekosežne posljedice koje utječu na djetetovo zdravlje, obrazovanje i cjelokupni razvoj, sprječavajući njihovu sposobnost da ostvare svoj puni potencijal. Negativni učinci siromaštva doživljeni tijekom djetinjstva nastavljaju se i u odrasloj dobi budući da se pojedinci koji su odrasli u siromašnim uvjetima suočavaju s ograničenim pristupom kvalitetnom obrazovanju produžujući tako krug siromaštva (UNICEF, 2023a).

3.1. Dječje siromaštvo – globalni trendovi

Dječje siromaštvo je globalni problem koji pogađa stotine milijuna djece diljem svijeta. Djeca čine više od polovine svih ljudi koji žive u siromaštvu, iako čine samo 31% svjetske populacije. Procjene pokazuju da oko 829 milijuna djece živi ispod granice siromaštva od 3,65 USD dnevno, dok 1,43 milijarde djece živi ispod granice od 6,85 USD dnevno (UNICEF, 2023b).

Nedavni trendovi pokazali su intenziviranje ovog velikog globalnog problema zbog različitih čimbenika, posebice pandemije COVID-19. Pandemija je usporila napredak i tako dovela do preokreta što je rezultiralo time da oko 30 milijuna djece nije izašlo iz siromaštva kako se prvobitno očekivalo (UNICEF, 2023a). Prema najnovijim izvještajima i procjenama UNICEF-a i Svjetske banke, globalni trendovi dječjeg siromaštva pokazuju da su djeca disproportionalno pogođena siromaštvom zbog različitih čimbenika kao što su nepovoljne životne okolnosti i uvjeti, mjesto stanovanja i nezaposlenost roditelja (UNICEF, 2024).

Između 2013. i 2022. godine, broj djece koja žive u ekstremnom siromaštvu se smanjio s 20,7% na 15,9% (UNICEF, 2023b). Unatoč određenom napretku u smanjenju ekstremnog

siromaštva, 2022. godine procijenjeno je da 333 milijuna djece živi u ekstremnom siromaštvu, što znači da preživljavaju s manje od 2,15 USD dnevno (UNICEF, 2024). Naime, procjena ekstremnog siromaštva djece 2022. koja iznosi 15,9% ukazuje na istu stopu siromaštva djece kao i 2019. godine čime je vidljivo da posljednjih godina nije došlo do napretka u smanjenju stope siromaštva djece (UNICEF, 2023b).

Intenziviranje siromaštva djece u svijetu može se pratiti kroz nekoliko ključnih razdoblja i događaja koji su značajno utjecali na ekonomske i socijalne uvjete. Siromaštvo djece u svijetu se počelo značajno intenzivirati tijekom posljednjih desetljeća. UNICEF navodi nekoliko razdoblja ključnih za intenziviranje siromaštva kod djece. Jedno od njih je globalna financijska kriza 2008.-2009. Ova kriza imala je velike posljedice na globalnu ekonomiju, uzrokujući povećanje nezaposlenosti, smanjenje prihoda i smanjenje socijalnih programa. Kao rezultat, mnoge obitelji su se suočile s pogoršanjem ekonomskih uvjeta, što je utjecalo na povećanje dječjeg siromaštva. Pandemija COVID-19 predstavlja još jedan značajan period intenziviranja dječjeg siromaštva. Pandemija koja je trajala od 2020. do 2022. godine dovela je do globalne ekonomske krize, povećane nezaposlenosti, zatvaranja škola i smanjenja pristupa osnovnim životnim potrebama (UNICEF, 2023a; UNICEF, 2024). Socioekonomski učinci pandemije istaknuli su ranjivost djece, posebno u zemljama s niskim i srednjim dohotkom (UNICEF, 2021a). Klimatske promjene i ratovi također su značajno doprinijeli intenziviranju dječjeg siromaštva u posljednjim desetljećima. Ekstremni vremenski uvjeti, poput suša i poplava uništavaju izvore prihoda i infrastrukturu, dok konflikti dovode do raseljavanja, gubitka imovine i prekida obrazovanja i zdravstvenih usluga. Ovi faktori pogoršavaju siromaštvo i povećavaju ranjivost djece na globalnoj razini. Ekonomske politike također su doprinijele povećanju dječjeg siromaštva. Nedostatak adekvatne socijalne zaštite i podrške za najugroženije obitelji često dovodi do povećanja siromaštva među djecom (UNICEF).

3.1.1. Siromaštvo djece u slabije razvijenim dijelovima svijeta

Gospodarski slabije razvijena područja odnose se na područja i države koje se suočavaju s različitim ekonomskim, socijalnim i političkim izazovima. Ovi izazovi često uključuju niske prihode po glavi stanovnika, slab ekonomski rast, visoke stope siromaštva, neadekvatnu zdravstvenu zaštitu, nisku obrazovnu razinu, visoke stope nezaposlenosti i nedostatak infrastrukturnih resursa. Ove zemlje često imaju nisku stopu industrijalizacije i

oslanjaju se na poljoprivredu i ekstrakciju prirodnih resursa kao glavne ekonomske aktivnosti. Slabije razvijeni dijelovi svijeta često se nazivaju "zemljama u razvoju" ili "zemljama trećeg svijeta". Te se zemlje prvenstveno nalaze u određenim regijama diljem svijeta.

Odjel za ekonomsku analizu i politiku (EAPD, 2023) pri Ujedinjenim narodima donio je popis slabije razvijenih zemalja. Glavna područja u kojima se nalaze slabije razvijene države su: Afrika, Azija, Karibi i Pacifik. U području Podsaharske Afrike se nalazi najveći broj slabije razvijenih država, točnije njih 33. Mnoge se od njih suočavaju sa izazovima poput siromaštva, ograničenog pristupa obrazovanju i zdravstvenoj skrbi te političke nestabilnosti. Primjeri slabije razvijenih država u ovom području su: Angola, Benin, Burkina Faso, Burundi, Srednjoafrička Republika, Čad, Komori, Demokratska Republika Kongo, Džibuti, Eritreja, Etiopija, Gambija, Gvineja, Gvineja Bisau, Lesoto, Liberija, Madagaskar, Malavi, Mali, Mauritanija, Mozambik, Niger, Ruanda, Sao Tome i Principe, Senegal, Sierra Leone, Somalija, Južni Sudan, Sudan, Togo, Uganda, Ujedinjena Republika Tanzanija i Zambija.

U području Južne Azije nalaze se Afganistan, Bangladeš i Nepal kao države koje se (još uvijek) klasificiraju kao slabije razvijene zbog različitih razvojnih izazova iako su pojedine države u ovom području doživjele brzi gospodarski rast. Područje Jugoistočne Azije uključuje dijelove koji se brzo razvijaju kao i slabije razvijene države kao što su: Mianmar, Kambodža, Narodna Demokratska Republika Laos, Jemen i Istočni Timor (Timor Leste). Jemen je područje Bliskog istoka u kojem su unatoč mnogim zemljama s visokim dohotkom, pojedine klasificirane kao slabije razvijene zbog tekućih sukoba i gospodarskih izazova.

Pacifik je područje koje se sastoji od nekoliko malih otočnih država koje se suočavaju s jedinstvenim razvojnim izazovima zbog svoje veličine, izoliranosti i osjetljivosti na prirodne katastrofe. Primjeri država koje se bore sa siromaštvom: Solomonski otoci, Kiribati i Tuvalu. Područje Kariba uključuje državu Haiti koja se suočava sa značajnim razvojnim izazovima.

Djeca u zemljama trećeg svijeta suočavaju se s višestrukim izazovima zbog siromaštva. Pothranjenost je jedan od ozbiljnih problema koji pogađa veliki broj djece, što dovodi do zaostajanja u rastu i razvoju, povećane osjetljivosti na bolesti i smanjenja kognitivne sposobnosti. Zbog siromaštva, mnoga djeca imaju ograničen pristup zdravstvenoj njezi jer nemaju pristup osnovnoj zdravstvenoj njezi, cijepljenju i lijekovima što rezultira visokom stopom smrtnosti od bolesti koje se mogu spriječiti. Siromaštvo često prisiljava djecu da napuste školu kako bi radila i pomogla svojoj obitelji, čime se prekida njihov obrazovni proces i ograničavaju buduće mogućnosti za bolji život. Djeca u siromašnim zajednicama suočavaju

se s nepovoljnim uvjetima života jer često žive u neadekvatnim uvjetima bez osnovnih sanitarnih usluga, čiste vode i sigurnog skloništa.

U daljnjem tekstu prikazuju se podaci UNICEF-a (2023b) za 2022. godinu o kretanju siromaštva djece koja žive u ekstremnom siromaštvu u slabije razvijenim dijelovima svijeta. U području Podsaharske Afrike živi oko 237 milijuna djece u ekstremnom siromaštvu, predstavljajući tako stopu od 40,2%. Navedeno ujedno predstavlja 71,1% ukupnog broja djece koja žive u ekstremnom siromaštvu u svijetu. Iste godine, u ekstremnom siromaštvu na području Južne Azije živi 9,7% djece što čini 18,6% ukupnog broja siromašne djece. Uzimajući u obzir ove brojke, gotovo 90% ukupnog broja djece koja žive u ekstremnom siromaštvu živi na području podsaharske Africi i južne Azije.

Broj djece u siromaštvu, na području Istočne Azije i Pacifika, 2022. godine iznosio je 11,7 milijuna, odnosno 2,8%, dok se broj djece koja žive u ekstremnom siromaštvu smanjio u gotovo svim područjima slabije razvijenih zemalja u razdoblju između 2013. i 2022. godine. Najznačajnija smanjenja prisutna su u regijama istočne Azije i Pacifika te južne Azije. U podsaharskoj Africi taj broj se smanjio s 45,2% u 2013. na 40,2% u 2022. Jedina regija koju karakterizira povećanje postotka djece koja žive u ekstremnom siromaštvu je regija istočne i sjeverne Afrike s povećanjem od 3,4% u 2013. na 10% u 2022.

3.1.2. Siromašna djeca u bogatim i razvijenim dijelovima svijeta

Iako su razvijene zemlje često sinonim za visoki životni standard i blagostanje, siromaštvo među djecom ostaje značajan problem i u tim dijelovima svijeta. Najčešći uzroci siromaštva djece u razvijenim zemljama su: nejednakost prihoda među obiteljima, jednoroditeljske obitelji, nezaposlenost ili neadekvatno zaposlenje i visoki troškovi stanovanja. Najrazvijenije države u svijetu obično se procjenjuju na osnovi različitih ekonomskih, socijalnih i političkih pokazatelja. Prema kriterijima koji uključuju bruto domaći proizvod (BDP) po stanovniku, ljudski razvojni indeks (HDI), kvalitetu života, tehnološku infrastrukturu i političku stabilnost, najrazvijenije zemlje u svijetu su: Norveška, Švicarska, Irska, Ujedinjeno Kraljevstvo (UK), Njemačka, Sjedinjene Američke Države (SAD), Švedska, Danska, Kanada, Nizozemska i Australija.

Siromaštvo među djecom u SAD-u je ozbiljan problem koji ima velik utjecaj na njihovo zdravlje i obrazovanje. Prema UNICEF-u, više od jedne četvrtine djece u SAD-u živi u

siromaštvu, što je jedan od većih postotaka među razvijenim zemljama (UNICEF, 2023c; 2023d). Ured za popis stanovništva SAD-a izvijestio je da je stopa siromaštva djece porasla s 5,2% u 2021. na 12,4% u 2022. Od sedam djece jedno živi ispod granice siromaštva, što znači da nemaju adekvatan pristup osnovnim potrebama kao što su hrana, dom, zdravstvena zaštita i obrazovanje (UNICEF, 2023d). Djeca koja žive u siromaštvu često imaju lošiji pristup zdravstvenim uslugama, što može dovesti do loše ishrane, kroničnih bolesti i problema sa mentalnim zdravljem. Također su više izložena stresu i nesigurnim životnim uvjetima. Siromašna djeca često nemaju pristup kvalitetnom obrazovanju, a manje resursa za učenje i podrške kod kuće dovodi do većih šansi za rano napuštanje školovanja, što smanjuje njihove buduće mogućnosti (UNICEF, 2023d). Siromašne obitelji često žive u neadekvatnim uvjetima, uključujući prenapučene i nesigurne domove, što može imati dugoročne negativne posljedice na zdravlje i dobrobit djece (UNICEF, 2023d). Mnoge siromašne obitelji suočavaju se s nesigurnošću u vezi s hranom, što može dovesti do pothranjenosti ili gojaznosti zbog nekvalitetne ishrane bogate jeftinim, kaloričnim namirnicama (UNICEF, 2023e).

Švicarska, kao jedna od najjačih svjetskih ekonomija po BDP-u po stanovniku i visoko razvijenom infrastrukturu, zdravstvenim sustavom i obrazovanjem, također ima problem sa siromaštvom. Od 2014. do 2021. Švicarska je zabilježila značajan porast od oko 10% u broju djece koja žive u siromaštvu (UNICEF, 2023c). Prema Saveznom uredu za statistiku (FSO, 2023), 2022. godine je oko 8,2% švicarskog stanovništva, otprilike 702 000 ljudi, živjelo je u siromaštvu s prihodima. To je uključivalo djecu, posebno onu u kućanstvima s jednim roditeljem, obiteljima bez obaveznog obrazovanja, strane državljane iz istočne Europe ili neeuropskih zemalja te kućanstva bez zaposlenih članova (FSO, 2023). Prema izvješću UNICEF-a Innocenti Report Card 18, Švicarska ima stopu siromaštva djece od 6,8%, što je relativno nisko u usporedbi s drugim razvijenim zemljama, ali još uvijek zabrinjavajuće s obzirom na visok životni standard u zemlji. Ova stopa svrstava Švicarsku među zemlje poput Francuske i UK-a, u kojima je posljednjih godina došlo do porasta stope siromaštva djece (UNICEF, 2023c).

Pored relativno visokog životnog standarda, UK ima značajan broj djece koja žive ispod granice siromaštva. To je često povezano s niskim plaćama i visokim troškovima stanovanja. Siromaštvo djece u UK-u je stoga značajan problem koji ima dubok utjecaj na živote djece i njihovu budućnost. UNICEF-ova Innocenti Report Card 18, koja procjenjuje siromaštvo djece

u zemljama s visokim dohotkom, otkrila je da je UK doživjelo značajan porast siromaštva djece između 2014. i 2021. Izvješće ističe da više od 1/5 djece živi u siromaštvu u 40 najbogatijih zemalja svijeta, uključujući UK (UNICEF, 2023c). Nedavne statistike pokazuju da više od 4,2 milijuna djece u UK-u živi u siromaštvu, što označava porast u odnosu na posljednje desetljeće kada je brojka iznosila 3,6 milijuna djece u 2010. i 2011. godini. Različiti čimbenici pridonose ovom problemu, uključujući dugotrajnu nezaposlenost, niske roditeljske kvalifikacije, loše zdravlje, obiteljsku nestabilnost i veće obitelji koje zahtijevaju veće prihode da bi ostali iznad granice siromaštva (Knjižnica Doma lordova, 2024).

3.2. Siromaštvo kod djece u Europi

U Europi su siromaštvo djece i društvena isključenost značajni problemi. Godine 2022. 24,7 % djece mlađe od 18 godina bilo je u opasnosti od siromaštva ili socijalne isključenosti, što je blagi porast u odnosu na 24,4 % u 2021. To iznosi gotovo 20 milijuna djece koja žive u EU. Statistički ured Europske komisija (Eurostat) navodi najveće stope koje su zabilježene u Rumunjskoj (41,5%), Bugarskoj (33,9%) i Španjolskoj (32,2%), dok su najniže stope imale Slovenija (10,3%), Češka (13,4%) i Danska (13,8%) (Eurostat, 2023a; 2023b).

Siromaštvo i socijalna isključenost djece mjere se na temelju tri glavna kriterija: raspoloživi dohodak ispod praga siromaštva, ozbiljna materijalna i socijalna deprivacija ili život u kućanstvu s vrlo niskim intenzitetom rada. Djeca čiji su roditelji nižeg stupnja obrazovanja sklonija su riziku od siromaštva i socijalne isključenosti. Primjerice, 2022. godine 61,9% djece čiji su roditelji imali samo niže srednje obrazovanje bilo je u opasnosti, u usporedbi sa samo 10,2% djece čiji su roditelji imali tercijarno obrazovanje (Eurostat, 2022; 2023a). Ovi uvjeti utječu na sposobnost djece da postignu dobre rezultate u školi, održe dobro zdravlje i ostvare svoj puni potencijal te povećavaju vjerojatnost za buduću nezaposlenost i kontinuirano siromaštva (Eurostat, 2021).

3.3. Siromaštvo kod djece u Hrvatskoj

Siromaštvo, kao veliki globalni problem, prisutno je i u Hrvatskoj. Siromaštvo djece u Hrvatskoj predstavlja značajan društveni problem koji može dugoročno utjecati na kvalitetu života, obrazovanje i zdravlje najmlađih članova društva. Prema istraživanju Rubila, Stubbsa i Zrinščaka (2018) službena se statistika siromaštva temelji na stopi rizika od siromaštva. U

daljnjem tekstu prikazuju se podaci o siromaštvu djece u Hrvatskoj prema UNICEF-u i EUROSTAT-u.

UNICEF-ovo izvješće (2017) koje pruža analizu dječjeg siromaštva i dobrobiti djece u bogatim zemljama navodi da je oko 24.8% djece u Hrvatskoj izloženo riziku od siromaštva. Stopa siromaštva djece u narednom razdoblju od 2019. do 2021. godine iznosila je 16,6% te je Hrvatska zauzela 17. mjesto od ukupno 39 zemalja (UNICEF, 2023a).

Porast dječjeg siromaštva u Hrvatskoj može se pripisati gospodarskoj krizi. Godina 2009. obilježila je početak nepovoljnih gospodarskih i društvenih kretanja, posebno među pojedincima s višim stupnjem obrazovanja i djecom (Svjetska banka, 2006; prema Šućur, 2014). Postotak djece i mladih koji žive u siromaštvu je 2010. godine premašio postotak starijih osoba. Naime, udio djece i mladih u siromaštvu iznosio je 29,7%, a starijih 28,7%. Time je došlo do promjene u odnosu na 2007. godinu kada su djeca i mladi činili 26% siromašnog stanovništva, dok su stariji činili 35,3% (Šućur, 2014).

Istraživanje iz 2014. godine, koje je obuhvatilo učinke siromaštva na dobrobit i kvalitetu života djece, pokazuje da su djeca iz siromašnih obitelji često suočena s višestrukim deprivacijama, uključujući lošiji pristup obrazovanju i zdravstvenoj skrbi (Kletečki Radović, Vejmelka i Družić Ljubotina, 2017). Dva su UNICEF-ova izvješća, odnosno godišnja pregleda, koja pružaju globalni pogled stanja djece, uključujući specifične podatke za Hrvatsku. Izvješće (2009) naglašava probleme pristupa obrazovanju i zdravstvenoj skrbi za djecu u siromašnim obiteljima (UNICEF, 2009) dok izvješće iz 2021. naglašava probleme vezane za mentalno zdravlje djece i njihov pristup obrazovanju tijekom pandemije COVID-19 (UNICEF, 2021b).

Prema izvješćima EUROSTAT-a stopa dječjeg siromaštva 2005. u Hrvatskoj je bila iznad 20% (Eurostat, 2008) što je iznad prosjeka Europske unije koji je 2007. iznosio 17% (Eurostat, 2010). Naime, stopa djece izložene riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti 2015. godine u Hrvatskoj je iznosila oko 29.1% (Eurostat, 2017) što ukazuje na povećanje stope siromaštva kod djece u odnosu na stopu iz 2005. godine (20%).

U Hrvatskoj su siromaštvo djece i socijalna isključenost i u današnje vrijeme veliki problemi. 2022. godine je oko 18,1% djece bilo u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti, što je otprilike 120.657 djece (Eurostat, 2023a). Ova stopa je ispod prosjeka EU-

a od 24,7%, ali ipak ukazuje na znatan broj djece pogođene siromaštvom (Humanium, 2023). U 2023., otprilike 19,2% ukupnog stanovništva, uključujući djecu, izloženo je riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti označavajući blagi porast u odnosu na prethodne godine. Osim toga, pandemija COVID-19 i potresi u Zagrebu i Petrinji dodatno su otežali oporavak ugroženih obitelji s djecom (Europska mreže protiv siromaštva [EAPN], 2023).

4. Statistički podaci siromaštva djece u Hrvatskoj

Kako bi se dobila precizna slika siromaštva djece u Hrvatskoj od velike je koristi analizirati podatke DZS-a. Navodi se nekoliko pokazatelja siromaštva i socijalne isključenosti te se svake godine objavljuju izračuni tih pokazatelja kako bi se pratilo stanje siromaštva. Izračun pokazatelja siromaštva i socijalne isključenosti temelji se na rezultatima ankete o dohotku stanovništva (DZS, 2020).

DZS objavljuje podatke provedenih Anketa o dohotku stanovništva za svaku godinu na temelju kojih se izračunavaju pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti. Jedan od pokazatelja je stopa rizika od siromaštva kao najvažniji indikator koji ukazuje na siromaštvo i socijalnu isključenost. Ovaj pokazatelj prikazuje koliki se postotak ljudi nalazi u riziku od siromaštva. Koristi se izraz raspoloživog ekvivalentnog dohotka ispod praga siromaštva. Stoga stopa rizika od siromaštva ne pokazuje stvarni broj siromašnih pojedinaca, već pokazuje postotak osoba kojima je raspoloživi dohodak ispod praga od 60% od srednje vrijednosti raspoloživog dohotka svih osoba (DZS, 2020). Među ostalim ključnim pokazateljima siromaštva i socijalne isključenosti navode se sljedeći: Osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti, Stopa teške materijalne i socijalne deprivacije, Osobe koji žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada, Prag rizika od siromaštva u kunama, Stopa rizika od siromaštva prije socijalnih transfera, Stopa rizika od siromaštva određena prema pragu rizika od siromaštva iz 2012., Prosjek raspoloživog dohotka po kućanstvu u hrvatskim kunama i Prosjek ekvivalentnoga raspoloživog dohotka u kunama (DZS, 2021). U nastavku slijedi analiza pojedinih pokazatelja siromaštva na području Hrvatske posljednjih godina s naglaskom na siromaštvo djece i ostale statistike povezane sa istim.

Prema podacima objavljenima od strane DZS-a u Anketi o dohotku stanovništva za razdoblje od 2020. do 2023. primijećeno je da su stope rizika od siromaštva bile u rasponu od 18% do 19,3%. Naime, 2023. stopa rizika od siromaštva je bila najviša te je iznosila 19,3% dok je godinu ranije, 2022. ta stopa bila najmanja u posljednje četiri godine te je iznosila 18%. Navedeno ukazuje na to da se u periodu od godine dana ta stopa povećala za 1,3% što ukazuje na značajno povećanje (Tablica 1.).

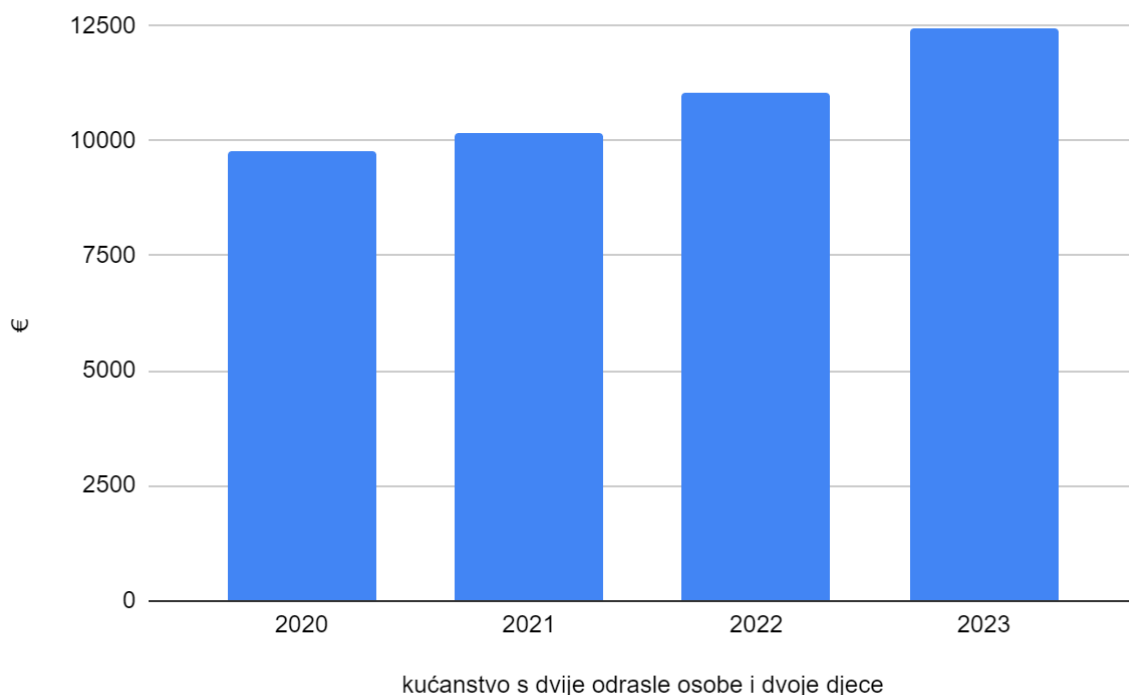
Tablica 1. Stopa rizika od siromaštva u Hrvatskoj od 2020. do 2023. godine.

Godina	Stopa rizika od siromaštva (%)
2020.	18.3
2021.	19.2
2022.	18
2023.	19.3

Izvor: izrada autorice, prema www.dzs.hr

Nadalje, promatrajući kretanje stope rizika od siromaštva prema vrsti kućanstva i analizirajući prag rizika od siromaštva za kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece po godinama u razdoblju od 2020. do 2023. godine primjećuje se kontinuirani porast praga rizika od siromaštva. Isti je 2020. godine za kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece mlađe od 14 godina iznosio 73 761 kunu na godinu (9 790 eura), dok je u 2023. godini iznosio 12 440 eura što ukazuje na značajan porast. Prag rizika od siromaštva se je od 2022. godine povećao za 2650 eura do 2023. (Slika 1.). Za potrebe analize iznos u kunama je prebačen u iznos u eurima prema fiksnom tečaju (1 euro = 7,53450 kn).

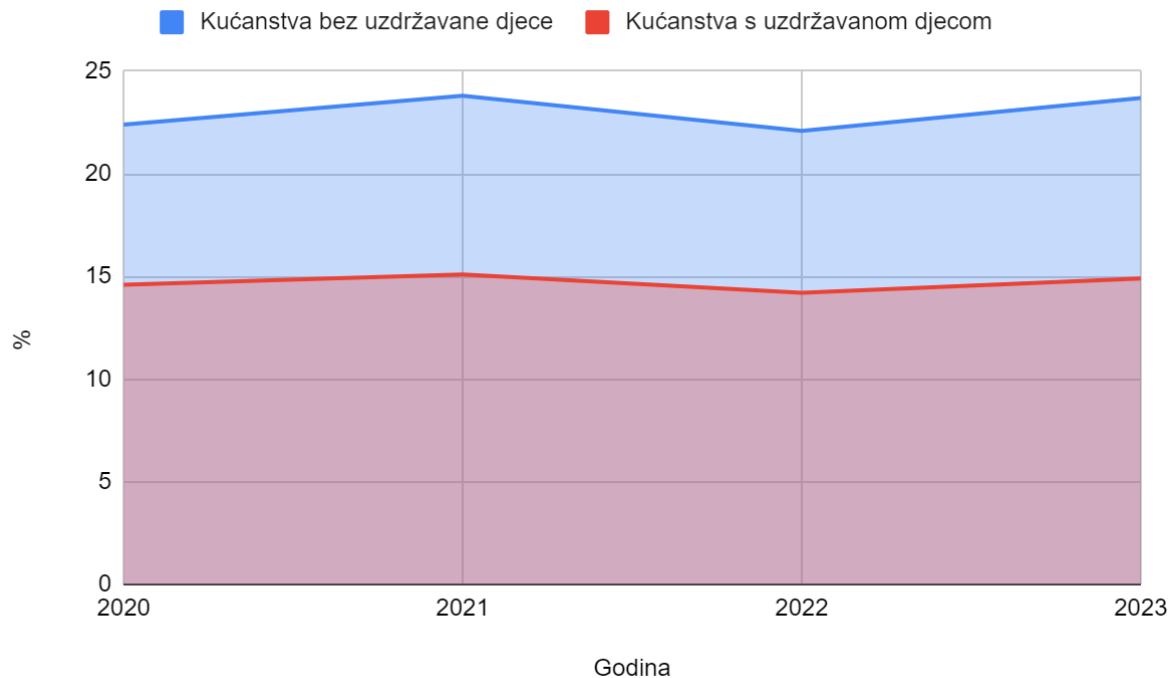
Slika 1. Prag rizika od siromaštva za kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece u razdoblju od 2020. do 2023. godine.

Izvor: izrada autorice, prema www.dzs.hr

Prema distribuciji kućanstava s djecom prema broju djece najviše (44,1%) je bilo kućanstava s jednim djetetom 2023. godine kao i prethodnih godina, a najmanje (3,9%) je bilo kućanstava sa četvero i više djece. Stopa rizika od siromaštva prema tipu kućanstva izračunana je za kategorije kućanstava bez uzdržavane djece i s uzdržavanom djecom. Stopa rizika od siromaštva prema tipu kućanstava bez uzdržavane djece je u kontinuitetu veća od stope kućanstava sa uzdržavanom djecom u razdoblju od 2020. do 2023. godine. Naime, 2023. godine stopa rizika od siromaštva za kućanstava bez uzdržavane djece je iznosila 23, 7% što označava porast od 1,6% u odnosu na prethodnu godinu. Stopa rizika od siromaštva za kućanstava s uzdržavanom djecom je 2023. iznosila 14,9% što ukazuje na porast u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosila 14,2% (Slika 2.).

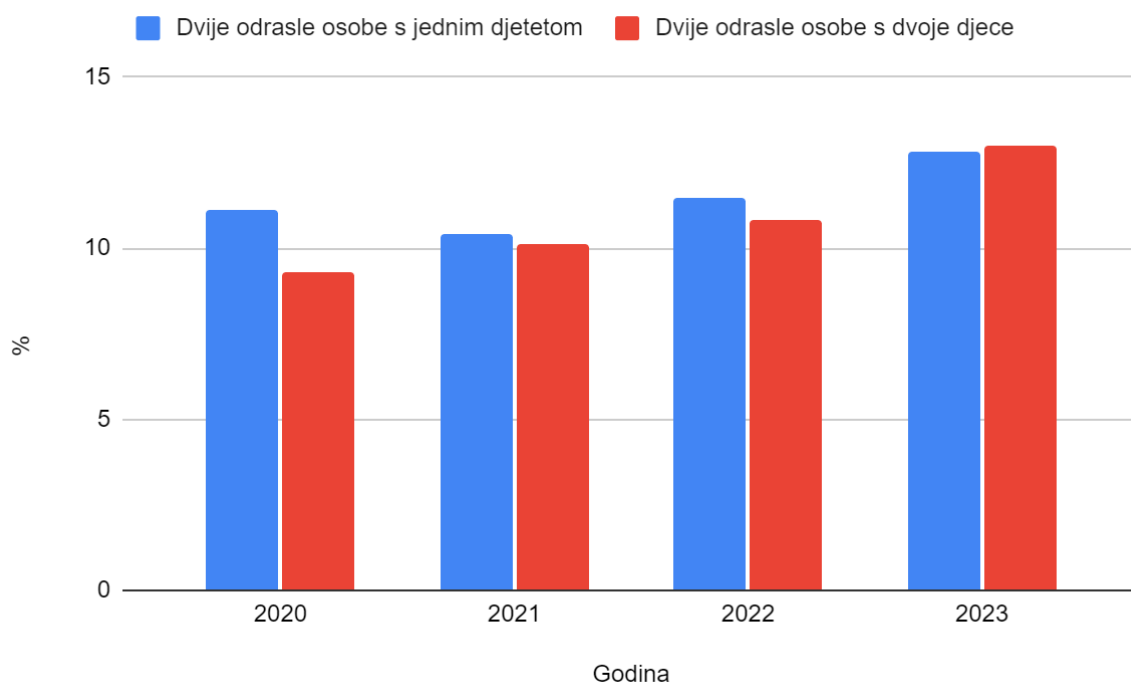
Slika 2. Stopa rizika od siromaštva (prema tipu kućanstva) za kućanstava bez uzdržavane djece i s uzdržavanom djecom u razdoblju od 2020. do 2023. godine.

Izvor: izrada autorice, prema www.dzs.hr

Prema tipu kućanstva sa dvije odrasle osobe i dvoje djece stopa rizika od siromaštva je u porastu od 2020. godine te je sa 9,3% povećala na 13,0% 2023. godine (Slika 3.). Prag rizika od siromaštva, kao jedan od ključnih pokazatelja siromaštva i socijalne isključenosti, za kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece mlađe od 14 godina prikazuje značajan porast u razdoblju od 2020. do 2023. Što se tiče rizika od siromaštva u kućanstvima dviju osoba s jednim djetetom stopa je u porastu od 2021. godine te je 2023. godine iznosila 12,8%, međutim ta ista stopa je od 2020. do 2022. bila veća od stope rizika u kućanstvima dviju osoba sa dvoje djece (Slika 3.).

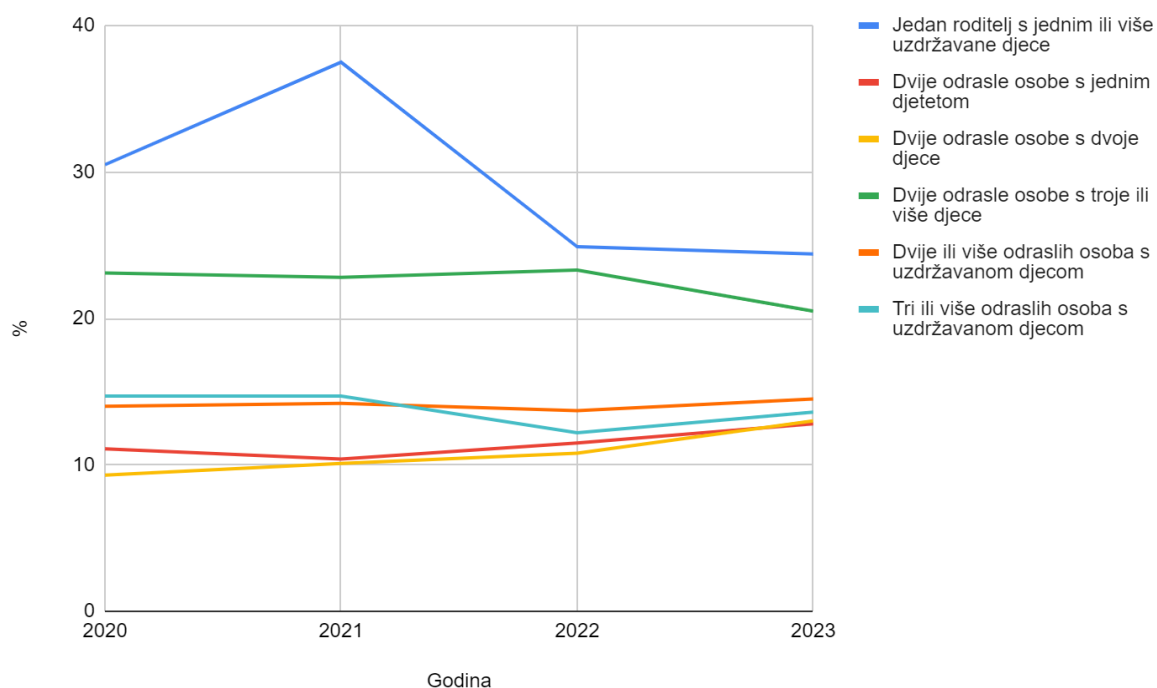
Slika 3. Prag rizika od siromaštva za kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece mlađe od 14 godina i za kućanstva dviju osoba s jednim djetetom u razdoblju od 2020. do 2023. godine.

Izvor: izrada autorice, prema www.dzs.hr

U kategoriji kućanstava s uzdržavanom djecom najviše stope rizika od siromaštva prisutne su u kućanstvima koja čine jedan roditelj s uzdržavanom djecom, za koje je stopa rizika od siromaštva 2021. godine iznosila 37,5%. Stopa rizika od siromaštva se i u kućanstvima s dvije odrasle osobe s troje ili više djece smanjila. Naime, jednoroditeljske obitelji s djecom su od 2020. do 2021. godine bile najviše pogođene rizikom od siromaštva te je nakon 2021. godine došlo do značajnog smanjenja stope od 13,1%. Stope rizika od siromaštva za ostala kućanstva s uzdržavanom djecom nisu se značajno promijenile zadnjih godina. Štoviše, stope rizika od siromaštva za ta kućanstva 2023. godine se kreću u rasponu od 12,8% za kućanstva s dvije odrasle osobe s jednim djetetom do 14,5% za kućanstva s dvije ili više odraslih osoba s uzdržavanom djecom (Slika 4.).

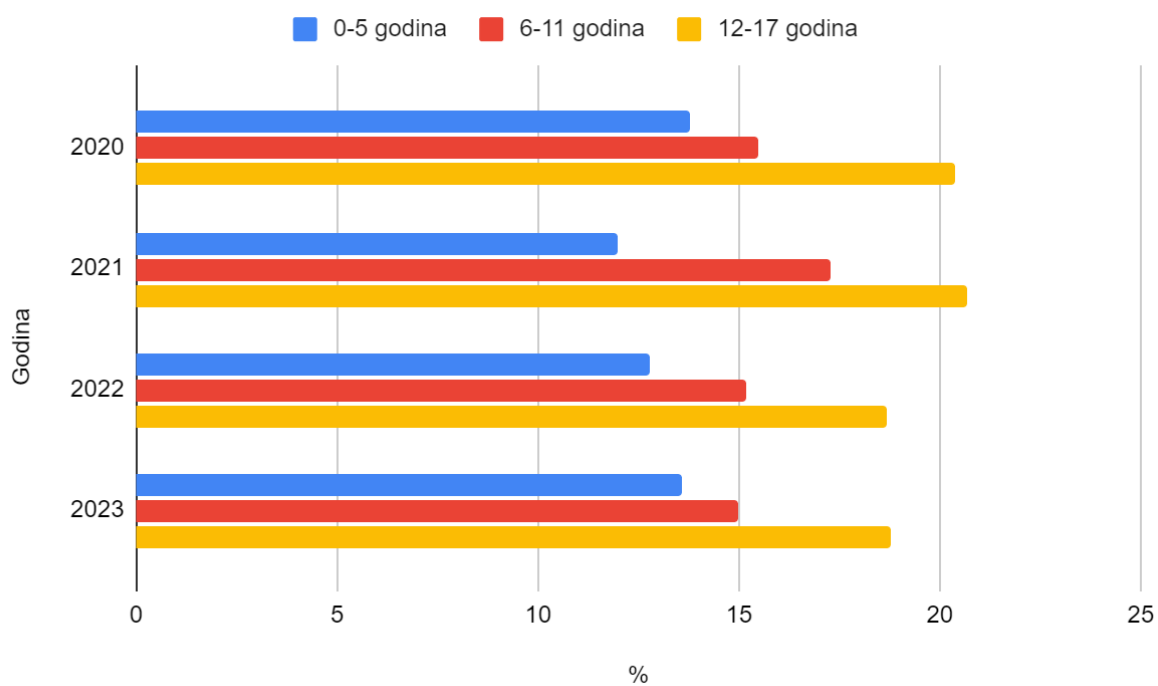
Slika 4. Stopa rizika od siromaštva za kućanstva sa uzdržavanom djecom u razdoblju od 2020. do 2023. godine.

Izvor: izrada autorice, prema www.dzs.hr

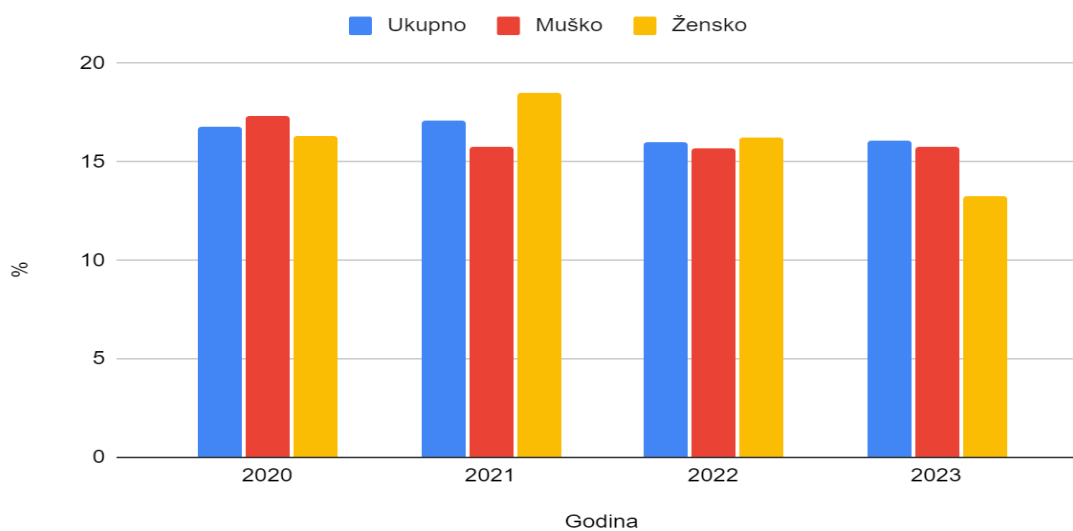
Analizirajući stopu rizika od siromaštva djece do 17 godina prema dobi i spolu u razdoblju od 2020. do 2023. godine vidljivo je da stopa rizika od siromaštva kontinuirano ima najveće vrijednosti za djecu od dvanaest do sedamnaest godina (u rasponu od 20,7% 2021. godine do 18,7% 2022. godine) dok za djecu od rođenja do pete godine doseže najmanje vrijednosti u rasponu od 12,0% 2021. godine do 13,8 % 2020. godine. Stopa rizika od siromaštva za djecu od šeste do jedanaeste godina dosegla je najveću vrijednost 2021. godine kada je iznosila 17,3% što označava porast od 1,8% u odnosu na prethodnu godinu (Slika 5.). Obzirom na spol, najveća stopa rizika od siromaštva, za žensku populaciju odnosno djevojčice iznosila je 18,5% 2021. godine, dok je godinu prije najveći postotak bio za mušku populaciju te je iznosio 17,3% (Slika 6.).

Slika 5. Stopa rizika od siromaštva djece do 17 godina prema dobi u razdoblju od 2020. do 2023. godine.

Izvor: izrada autorice, prema www.dzs.hr

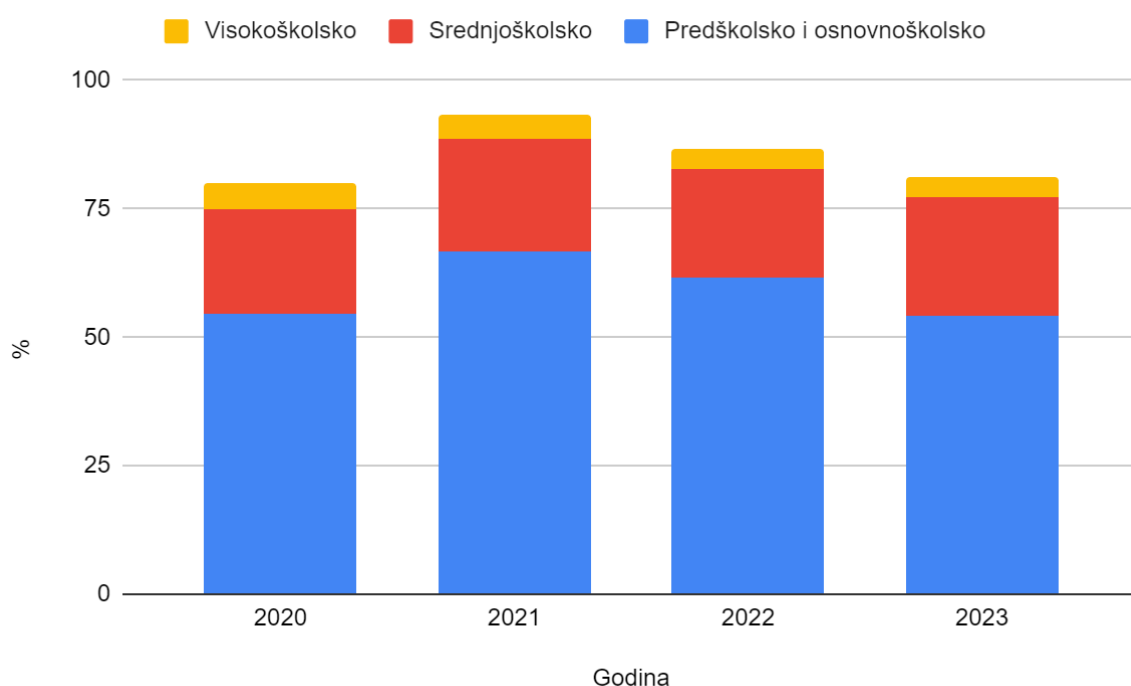
Slika 6. Stopa rizika od siromaštva djece do 17 godina prema spolu u razdoblju od 2020. do 2023. godine.

Izvor: izrada autorice, prema www.dzs.hr

Promatrajući stopu rizika od siromaštva djece do 17 godina prema stupnju obrazovanja njihovih roditelja najveći rizik od siromaštva imaju ona djeca čiji roditelji imaju predškolski i osnovnoškolski stupanj obrazovanja. Od 2021. godine kada je dosegla najveću vrijednost i iznosila 66,6% stopa postepeno opada, te se do 2023. godine smanjila na 54,3% što i dalje označava visoku stopu rizika od siromaštva. Djeca čiji roditelji imaju visokoškolski stupanj obrazovanja imaju nisku stopu rizika od siromaštva, svega 4,2% 2023. godine (Slika 7.).

Slika 7. Stopa rizika od siromaštva djece do 17 godina prema stupnju obrazovanja njihovih roditelja u razdoblju od 2020. do 2023. godine.

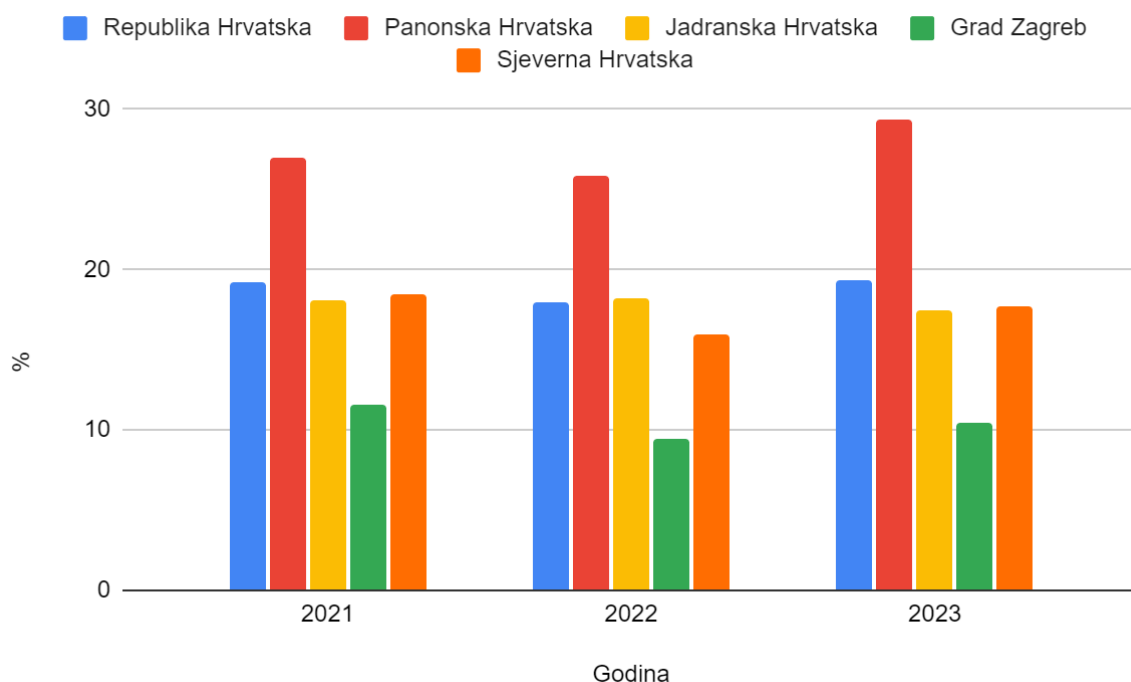

Izvor: izrada autorice, prema www.dzs.hr

Analizom geografske raspodjele rizika od siromaštva i socijalne isključenosti prema dostupnim podacima Ankete o dohotku stanovništva od 2021. do 2023. godine donešen je izračun na razini Republike Hrvatske te na nižim prostornim razinama: Panonska Hrvatska, Jadranska Hrvatska, grad Zagreb i Sjeverna Hrvatska. Prema podacima iz Anketa, pokazatelji Stopa rizika od siromaštva i Osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti, kontinuirano je najveći postotak iznosio za Panonsku Hrvatsku. 2023. godine stopa je iznosila 29,4% što označava najveću stopu rizika od siromaštva i socijalne isključenosti uzimajući u obzir sva navedena

područja. u razdoblju od 2021. do 2023. Najmanja stopa rizika od siromaštva i postotak osoba u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti kontinuirano je bio najmanji za grad Zagreb. Što se tiče osoba u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti u 2022. prisutan je blagi pad stope za sva područja izuzev Jadranske Hrvatske koja je iznosila 18,2%, dok se u 2023. ta brojka smanjila na 17,5%, a za ostala područja blago povećala (Slika 8.).

Slika 8. Stopa rizika od siromaštva i osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti prema HR NUTS 2021.- HR NUTS 2 u razdoblju od 2020. do 2023. godine

Izvor: izrada autorice, prema www.dzs.hr

5. Zaključak

Siromaštvo je sveprisutan socijalni problem čija definicija ovisi o društvenom i individualnom kontekstu ovisno o tome tko ga definira. Postoji više teorija, definicija i povezanih koncepata siromaštva. Ova društvena pojava seže od početaka civilizacije i još uvijek je prisutna unatoč značajnim društvenim pomacima i promjenama u znanosti, obrazovanju, kulturi, politici i ekonomiji. Siromaštvo djece je kompleksan problem koji se intenzivirao utjecajem različitih ekonomskih kriza, pandemija, klimatskih promjena i sukoba. Govoreći o pandemijama neizostavno je spomenuti COVID-19 koja je imala brojne negativne posljedice na napredak, a samim time i na mogućnosti stanovništva diljem svijeta. Došlo je do usporavanja gospodarstva i negativnih promjena u obrazovanju i socijalnim uslugama. Sve to dovelo je do stvaranja i pojave koncepta "novog siromaštva" koji se odnosi na složene izazove s kojima se pojedinac i zajednica suočavaju u suvremenom društvu.

Koncept koji se često povezuje sa siromaštvom je socijalna isključenost. Ova dva pojma su međusobno povezana, ali ne označavaju isto. Siromaštvo se najčešće odnosi na nedostatak financijskih sredstava potrebnih za zadovoljenje osnovnih životnih potreba poput hrane, vode, odjeće, stanovanja i zdravstvene skrbi dok pojam socijalne isključenosti obuhvaća različite dimenzije, poput ekonomske, socijalne, kulturne i političke isključenosti iz društva. Ovaj pojam označava uskraćenost mogućnosti i različitih prava. Rizik od siromaštva je pojam koji je također usko povezan sa siromaštvom, ali mu nije istovjetan.

Siromaštvom su zahvaćene sve dobne i spolne skupine pa tako i djeca. Ekonomski slabije razvijene zemlje koje se suočavaju s brojnim izazovima, uključujući lošu infrastrukturu, slabo razvijenu zdravstvenu skrb i pristup obrazovanju imaju visoku stopu siromaštva. Međutim ovaj globalni problem prisutan je i u mnogim razvijenim državama unatoč visokoj kvaliteti života, razvijenoj infrastrukturi i političkoj stabilnosti.

DZS Republike Hrvatske u svrhu cjelovitog razumijevanja stanja i uvida u siromaštvo i socijalnu isključenost redovito prikuplja i objavljuje podatke kako bi smanjio siromaštvo i unaprijedio kvalitetu života svih građana. Osvješćivanjem problema siromaštva među djecom, zajedničkim djelovanjem, poboljšanjem kvalitete njihova života kao i života njihovih obitelji, te različitim programima potpore može se pozitivno utjecati na smanjenje siromaštva. Mjere koje Hrvatska poduzima za smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti uključuju ranjive

skupine, od kojih je veliki naglasak stavljen na zaštitu i pomoć djeci. Usklađujući se sa ciljevima održivog razvoja i europskim strategijama socijalne politike, nastoji se smanjiti dječje siromaštvo, poboljšati pristup obrazovanju, osigurati zdravstvena zaštita i prehrana. EU je usvojila niz strategija u cilju poboljšanja životnih uvjeta djece, osiguravanja jednakih prilika i borbe protiv siromaštva i diskriminacije. Različitim strategijama i inicijativama kao što su: Europski stup socijalnih prava, programima "Europska dječja jamstva" i "EU za zdravlje", Borbom protiv diskriminacije, Fondovima EU-a za socijalnu uključenost i drugima nastoji se smanjiti i suzbiti siromaštvo kako djece tako i odraslih.

6. Literatura

1. Bejaković, P. (2001). Zoran Šućur: Siromaštvo: teorije, koncepti i pokazatelji. *Revija za socijalnu politiku*, 8 (3), 341-345. Preuzeto s: <https://doi.org/10.3935/rsp.v8i3.208> (14.3.2024.)
2. Bejaković, P. (2005). Siromaštvo. *Financijska teorija i praksa*, 29 (1), 133-136. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/5717> (14.3.2024.)
3. Bejaković, P., Šućur, Z., Kletečki Radović, M., Družić Ljubotina, O. i Babić, Z. (2015). Siromaštvo i dobrobit djece predškolske dobi u Republici Hrvatskoj. *Revija za socijalnu politiku*, 22 (3), 393-397. Preuzeto s: <https://doi.org/10.3935/rsp.v22i3.1338> (12.3.2024.)
4. Družić Ljubotina, O. i Dragičević, T. (2022). Child poverty - effects and protective factors. *Pravnik*, 56 (108), 102-140. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/284143> (26.6.2024.)
5. Družić Ljubotina, O. i Kletečki Radović, M. (2011). Siromaštvo i socijalni rad: Koliko je siromaštvo doista »tema« socijalnog rada?. *Ljetopis socijalnog rada*, 18 (1), 5-29. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/68694> (26.6.2024.)
6. Družić Ljubotina, O. i Ljubotina D. (2014). Odnos siromaštva i nekih aspekata psihološke dobrobiti. *Socijalna psihijatrija*, 42 (2), 86-101. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/127732> (27.6.2024.)
7. Državni zavod za statistiku (2021). Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u 2020. Preuzeto s: <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10019> (16.7.2024.)
8. Državni zavod za statistiku (2022) Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u 2021. Preuzeto s: <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29178> (16.7.2024)
9. Državni zavod za statistiku (2022). Rezultati Ankete o dohotku stanovništva u 2021. Preuzeto s: <https://podaci.dzs.hr/media/ambo1tkl/si-1710-rezultati-ankete-o-dohotku-stanovnistva-u-2021.pdf> (16.7.2024.)
10. EAPD (2023). Least Developed Countries (LDCs). Preuzeto s: <https://www.un.org/development/desa/dpad/least-developed-country-category.html> (5.7.2024.)

11. EAPN (2023). Poverty Watch CroatiaPoverty Watch Croatia 2023. Preuzeto s:
<https://www.eapn.eu/poverty-watch-croatia-2023/> (15.7. 2024.)
12. Eurostat (2008). The Social Situation in the European Union 2008. Preuzeto s:
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/ke-ag-09-001>
(12.7.2024.)
13. Eurostat (2010). 17 % of EU citizens were at-risk-of-poverty in 2008 - Issue number 9/2010. Preuzeto s:
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistics-in-focus/-/ks-sf-10-009> (25.8.2024.)
14. Eurostat (2017). Archive: People at risk of poverty or social exclusion. Preuzeto s:
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:People_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion
(13.7.2024.)
15. Eurostat (2021). 1 in 4 children in the EU at risk of poverty or social exclusion. Preuzeto s:
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20211028-1>
(13.7.2024.)
16. Eurostat (2022). Children in poverty or social exclusion. Preuzeto s:
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20221027-2>
(13.7.2024.)
17. Eurostat (2023a). Children at risk of poverty or social exclusion. Preuzeto s:
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Children_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion
(13.7.2024.)
18. Eurostat (2023b). 25% of children at risk of poverty or social exclusion in 2022. Preuzeto s:
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230927-1> (13.7.2024.)
19. Federal Statistical Office (2023). Poverty. Preuzeto s
<https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home/statistics/economic-social-situation-population/economic-and-social-situation-of-the-population/poverty-deprivation/poverty.html> (15.7.2024.)
20. Giddens, A. (2007). *Sociologija*. Zagreb :Nakladni zavod Globus

21. Humanium (2023). Child poverty realities: insights from four European nations. Preuzeto s: <https://www.humanium.org/en/child-poverty-realities-insights-from-four-european-nations/> (13.7.2024.)
22. Kletečki Radović, M., Vejmelka, L. i Družić Ljubotina, O. (2017). Učinak siromaštva na dobrobit i kvalitetu života obitelji iz perspektive djece. *Ljetopis socijalnog rada*, 24 (2), 199-242. Preuzeto s: <https://doi.org/10.3935/ljsr.v24i2.181> (13.7.2024.)
23. Knjižnica House of Commons (2024). Siromaštvo djece: statistika, uzroci i odgovor britanske politike. Preuzeto s: <https://lordslibrary.parliament.uk/child-poverty-statistics-causes-and-the-uks-policy-response/> (15.7.2023.)
24. Malenica, Z. (2011). Siromaštvo u Hrvatskoj (1990-2010). *Politička misao*, 48 (3), 65-81. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/74103> (27.6.2024.)
25. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske (2021). Nacionalni plan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2027. godine. Preuzeto s: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Glavno%20tajni%20A1tvo/Godi%20A1nji%20planovi%20i%20strate%20A1ka%20izvje%20A1%20C4%87a/Nacionalni%20plan%20borbe%20protiv%20siroma%20i%20socijalne%20isklju%20C4%8Denosti%20za%20razdoblje%20od%202021%20do%202027.pdf> (26.8.2024.)
26. Rubil, I., Stubbs, P. i Zrinščak, S. (2018.). Child Poverty and Household Coping Strategies in Croatia: A Quantitative-Qualitative Study. *Privredna kretanja i ekonomska politika*, 26 (2 (141)), 59-116. Preuzeto s: <https://doi.org/10.15179/pkiep.26.2.2> (3.7.2024.)
27. Šućur, Z. (2004). Socijalna isključenost: pojam, pristupi i operacionalizacija. *Revija za sociologiju*, 35 (1-2), 45-60. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/14459>(3.7.2024.)
28. Šućur, Z. (2006). Siromaštvo, višedimenzionalna deprivacija i socijalna isključenost u Hrvatskoj. *Revija za sociologiju*, 37 (3-4), 131-147. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/13210> (3.7.2024.)
29. Šućur, Z. (2014). Stari i novi siromasi u hrvatskom društvu: empirijski uvid. *Bogoslovska smotra*, 84 (3), 577-610. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/129343> (27.6.2024.)
30. UNICEF (n.d.). Child poverty. Preuzeto s: <https://www.unicef.org/social-policy/child-poverty> (5.7.2024.)

31. UNICEF (2009). The State of the World's Children 2009. Preuzeto s: <https://www.unicef.org/reports/state-worlds-children-2009> (13.7.2024.)
32. UNICEF (2017). Building the Future. Preuzeto s <https://www.unicef.org/reports/building-future> (13.7.2024.)?2015
33. UNICEF (2021a). Global Annual Results Report 2021: Every child has an equitable chance in life. Preuzeto s: <https://www.unicef.org/reports/global-annual-results-2021-goal-area-5> (11.7.2024.)
34. UNICEF (2021b). The State of the World's Children 2021. Preuzeto s: <https://www.unicef.org/reports/state-worlds-children-2021> (13.7.2024.)
35. UNICEF (2023a). U najbogatijim zemljama svijeta jedno od petero djece živi u riziku od siromaštva. Preuzeto s <https://www.unicef.org/croatia/Djecje-siromastvo-usred-bogatstva> (11.7.2024.)
36. UNICEF(2023b). Global trends in child monetary poverty. Preuzeto s <https://www.unicef.org/documents/child-poverty-trends> (11.7.2024.)
37. UNICEF (2023c). Child Poverty in the Midst of Wealth. Pruzeto s: <https://www.unicef.org/innocenti/reports/child-poverty-midst-wealth> (12.7.2024.)
38. UNICEF (2023d). UNICEF and child poverty. Preuzeto s : <https://www.unicefusa.org/what-unicef-does/childrens-protection/child-poverty> (12.7.2024.)
39. UNICEF (2023e). UNICEF reports. Preuzeto s: <https://www.unicefusa.org/media-hub/reports> (12.7.2024.)
40. UNICEF(2024). Cooperation in a fragmented world. Preuzeto s: <https://www.unicef.org/globalinsight/media/3411/file/UNICEF-Innocenti-Prospects-for-Children-Global-Outlook-Summary-2024.pdf> (11.7.2024.)

Sažetak

Tema ovog rada je dati dublji uvid u siromaštvo djece u suvremenom društvu. Na samom početku rada navode se najvažnije definicije i odrednice siromaštva kao i različite teorije i vrste te načini mjerenja. Pojam siromaštva je usko povezan, štoviše neodvojiv od pojma socijalne isključenosti te rizika od siromaštva. Naime, mnogi autori navode isključenost kao sinonim ili podskup siromaštva, dok ga drugi pak povezuju s pojmovima deprivacije i marginalnosti. Može se zaključiti da je navedene pojmove teško razlikovati zbog međusobne isprepletenosti i sličnosti, iako imaju i međusobne razlike koje su minimalne. Siromaštvo djece prisutno je u svim dijelovima svijeta neovisno bili oni dobro ili slabije razvijeni. Međutim, uvjeti i mogućnosti u kojima djeca žive nisu isti te je vidljivo da je u slabije razvijenim dijelovima izrazito više problema i nemogućnosti. Kako bismo dobili bolji uvid o siromaštvu u Hrvatskoj korišteni su podaci DZS-a. Imajući u vidu podatke DSZ- a iz 2023. godine stopa rizika od siromaštva za djecu do 17 godina je iznosila 16,1% , dok je postotak djece u siromaštvu iznosio 18.5%. Različitim čimbenicima ukazalo se je na utjecaj istih na rizik od siromaštva.

Ključne riječi: siromaštvo, siromaštvo djece, socijalna isključenost, rizik od siromaštva.

CHILD POVERTY IN MODERN SOCIETY

Abstract

The topic of this work is to give a deeper insight into the poverty of children in modern society. At the very beginning of the work, the most important definitions and determinants of poverty are given, as well as different theories and types and methods of measurement. The concept of poverty is closely related, indeed inseparable from the concept of social exclusion and the risk of poverty. Namely, many authors state exclusion as a synonym or subset of poverty, while others associate it with the concepts of deprivation and marginality. It can be concluded that the mentioned terms are difficult to distinguish due to their intertwining and similarities, although they also have differences between them which are minimal. Child poverty is present in all parts of the world regardless of whether they are well or less developed. However, the conditions and opportunities in which children live are not the same, and it is evident that there are significantly more problems and impossibility in less developed areas. In order to get a better insight into poverty in Croatia, data from the National Bureau of Statistics was used. Bearing in mind the data of DSZ from 2023, the poverty risk rate for children up to 17 years old was 16.1%, while the percentage of children in poverty was 18.5%. The influence of various factors on the risk of poverty has been pointed out.

Keywords: poverty, child poverty, social exclusion, risk of poverty.

Prilozi

Prilog 1. Tablica 1. Stopa rizika od siromaštva u Hrvatskoj od 2020. do 2023. godine.

Prolog 2. Slika 1. Prag rizika od siromaštva za kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece u razdoblju od 2020. do 2023. godine.

Prilog 3. Slika 2. Stopa rizika od siromaštva (prema tipu kućanstva) za kućanstava bez uzdržavane djece i s uzdržavanom djecom u razdoblju od 2020. do 2023. godine.

Prilog 4. Slika 3. Prag rizika od siromaštva za kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece mlađe od 14 godina i za kućanstva dviju osoba s jednim djetetom u razdoblju od 2020. do 2023. godine.

Prilog 5. Slika 4. Stopa rizika od siromaštva za kućanstva sa uzdržavanom djecom u razdoblju od 2020. do 2023. godine.

Prilog 6. Slika 5. Stopa rizika od siromaštva djece do 17 godina prema dobi u razdoblju od 2020. do 2023. godine.

Prilog 7. Slika 6. Stopa rizika od siromaštva djece do 17 godina prema spolu u razdoblju od 2020. do 2023. godine.

Prilog 8. Slika 7. Stopa rizika od siromaštva djece do 17 godina prema stupnju obrazovanja njihovih roditelja u razdoblju od 2020. do 2023. godine.

Prilog 9. Slika 8. Stopa rizika od siromaštva i osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti prema HR NUTS 2021.- HR NUTS 2 u razdoblju od 2020. do 2023. godine

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja _____ Kristina Punda _____, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja _____ magistrice ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja _____, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 27.8.2024

Potpis

K Punda

Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada

(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)

Student/ica: _____ Kristina Punda _____

Naslov rada: _____ Siromaštvo djece u suvremenom društvu _____

Znanstveno područje i polje: _____ Društvene znanosti _____

Vrsta rada: _____ Diplomski rad _____

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

_____ Sanja Stanić, prof. dr. sc _____

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

_____/_____

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

_____ Branimir Mendeš, doc. dr.sc. _____

_____ Sanja Stanić, prof. dr. sc. _____

_____ Toni Maglica, doc. dr. sc. _____

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* (NN br. 119/22)).

Split, 27.8.2024.

Potpis studenta/studentice:

K Punda

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.